

Litteratur

ÖRJAN BJÖRKHEM:

Att ta ner Gud på jorden

"I begynnelsen var förvisso icke Ordet, utan Upplevelsen."

Den nu 74-årige Bo Beskow har kommit ut med ännu en roman med bibliskt motiv, "Rösten är Jakobs" (Bonniers 1980), men här agerar inte gudarna med samma självklarhet som i Noaromanen, "Och vattnet stod på jorden", från 1978.

Här är i stället huvudpersonen Jakob, ledaren för ett trögt lämmeltåg av människor – en ledare som oftast rider sist, som inte vet vart han skall leda och som inte kan känna någon sympati för den våldsamme och obegriplige Gud som alla tror att just Jakob har en direktlinje till.

"Vad vi är tröga, vi människor! Framför mig befinna sig mina hustrur och söner och många andra män, kvinnor och barn i ett böljande djurhav av tusentals ryggar och svansar. De rinna liksom en tjockflytande flod genom land och stad, muande och bråkande och skriande, lämnande sitt träck efter sig. Malande, molande, själlöst drivande vidare utan annat mål än bete och vatten."

Jakobs Gud, Herren, har kommit ner på jorden. Och Jakob är inte imponerad, knappt ens troende. Visst var han med om någonting vid Betel, visst var det någonting som hände vid Jabboks vad. Men vad det var, det vet bara de som berättar om Jakob – inte Jakob själv. Och när han verkligen behövt en gud – då sönerna, i romanen liksom i bibeln, har dräpt alla männen i Sikem för en inbillad oförrätts skull, då är inte Herren intresserad, då får Jakob själv försöka lösa problemen, bäst han kan. Men kanske kommer gudarna bara då man drömmer?

Och Herren är framför allt tråkig. Dysterheten sprider sig som ringar på vattnet runt omkring Jakob. Han hustrurs levnadsglädje försvinner och festen och skrattet dämpas för en guds skull som Jakob inte har sett och väl närmast tvivlar på.

Det lilla hopp som Jakob har – det får han från andra gudar. Urukprästen försöker få människorna att skratta – och han ser sin uppgift i att hjälpa människorna till frihet – också från själva gudarna, hur märkligt detta än kan låta.

Jakob vill inte bli som sin farfar Abraham – en så stor och vis man att han aldrig log – men hans svek mot Esau tvingar in honom i rollen. Romanen slutar där Jakobs tankeförmåga slutar. Men ändå kan han finna tröst i att höra barnens skratt. Och i att tälja en formfulländad skål i sykomorträ.

Bo Beskow har i sin senaste roman tagit ner Gud på jorden. Det blir inte mycket kvar. Skapelseberusningen från den förra boken är borta, och Herren har blivit obegriplig. Så obegriplig att Jakob tvingas ta tyglarna i egna händer och bli existentialist.

Rösten är kanske Jakobs, men priset som Jakob får betala är att i stället bli till en lämmel i tåget – och överallt påminnas om Esau, den röde. Öknen, blodet och Rakels mun, rött är nästan den enda färg som Jakob förmår uppfatta.

Om den förra romanen var skriven av målaren Bo Beskow, är denna skriven av författaren Bo Beskow. Kanske måste teodicéproblemet porträtteras och inte diskuteras?